

สภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรังเขต 2

**Problems of operating in Kunnatum School of Trang primary
educational area office 2**

ศรีสุดา รัตน์^{1*}, ปัทมาพร ชเลิศเพ็ชร², และเรวดี กระโหมวงศ์³

Srisuda Rattana, Pattamaporn Chalertphet and Rewade Kraom wong

¹นักศึกษาระดับบัณฑิต หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ²ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
คณะวัดผลประเมินผล มหาวิทยาลัยทักษิณ

Abstract

The purposes of this research were to study the problems of operating in Kunnatum School, to compare the problems of operating in Kunnatum School by classification of position, education level, experience and school size. Finally, this research was to guide development of operating in Kunnatum School of Trang primary educational area office 2.

The sample constituted of the study was administrators and teacher heads in Kunnatum School. The sample size used in this research is 168 sampling out of 296 peoples. The questionnaires are constructed and applied as a tool in gathering the data. In term of statistical analysis, the data is analyzed in forms of frequency, percentage, mean and standard deviation. T-test was applied to compare the difference of opinions between 2 sampling groups while One-way Analysis of Variance was used to compare the mean of 3 sampling group or more.

The results were as follow :

1. The opinions of the administrators and teacher heads in Kunnatum School of Trang primary educational area office 2 in overall and each aspect were moderate.
2. The position, the study revealed that the opinion of administrators and teacher heads of problems in Kunnatum School showed the difference at .05 of significant levels.
3. The education level, the study revealed that the opinion of administrators and teacher heads with each education levels of problems in Kunnatum School showed not different at .05 of significant levels.

4. The experience, the study revealed that in overall of the opinion of administrators and teacher heads with each groups in the experience work of problems in Kunnatum School showed not different at .05 of significant levels.

5. The school size, the study revealed that in overall and each aspect of the opinion of administrators and teacher heads in each groups of problems in Kunnatum School showed not different at .05 of significant levels.

Keywords: Kunnatum School, Problems, Operating

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม เปรียบเทียบสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมโดยจำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน และเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ตรัง เขต 2

ประชากรเป็นผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนคุณธรรม โดยผู้วิจัยได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 168 คน จากประชากรทั้งหมด 296 คน การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ใช้การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มหรือมากกว่า ใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One -Way Analysis of Variance: ANOVA)

ผลการทดสอบสมมติฐานสรุปได้ดังนี้

1. ผู้บริหารและครูหัวหน้างานมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง
2. จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ผู้บริหารและครูหัวหน้างาน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้บริหารและครูหัวหน้างานที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยภาพรวม ผู้บริหารและครูหัวหน้างานที่มีประสบการณ์การทำงานกลุ่มต่าง ๆ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
5. จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน ผู้บริหารและครูหัวหน้างานที่ปฏิบัติงานอยู่ในขนาดของโรงเรียนกลุ่มต่าง ๆ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: โรงเรียนคุณธรรม, สภาพปัญหา, การดำเนินงาน

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีความเจริญทางด้านวัตถุ กระแสความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงการปฏิรูปทางการเมืองส่งผลให้ค่านิยมของคนเปลี่ยนแปลงไปในทางวัตถุนิยมมากขึ้น แต่ความเจริญในด้านศีลธรรมลดน้อยลง อย่างน่าเป็นห่วง โดยเฉพาะความเสื่อมถอยทางด้านคุณธรรม จริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่จะเป็นกำลังของประเทศในอนาคต ซึ่งมีผลทำให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหายาเสพติด การพนัน การติดเกม ปัญหาเหล่านี้มีการแพร่กระจายเพิ่มมากขึ้นส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ในโลกแห่งการแข่งขันกันด้วยปัญญาเพื่อความอยู่รอดในสังคมโลก จำเป็นต้องสร้างเด็กและเยาวชนให้มีความเข้มแข็งทั้งสติปัญญาความสามารถ และคุณธรรม จริยธรรม จึงจะสามารถอยู่รอดเป็นพลังของแผ่นดินสืบไป (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู, 2544: คำนำ)

สถานศึกษามีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมผู้เรียน โดยการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตามความมุ่งหมายและหลักการ หมวดที่ 1 มาตรา 6 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม) พ.ศ. 2545 และในมาตรา 8 ได้กล่าวถึงการให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 5) จึงเป็นการเปิดโอกาสให้สถาบันศาสนา วัดและชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาในการทำงานที่ร่วมมือกันของทุกฝ่าย ทั้งบ้าน วัด/มัสยิด โรงเรียน โดยมีโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบหลัก

การศึกษาไทยในปัจจุบันยังไม่สามารถช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความประพฤติที่ดีงามและมีวินัย ในตนเองได้ อีกทั้งผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาแล้ว ก็ไม่สามารถเป็นพลเมืองที่มีค่านิยม และมีคุณสมบัติที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญได้ (พระธรรมปิฎก, 2541: 12-13) นอกจากนี้การจัดการศึกษาของไทยส่วนใหญ่ ไม่เพียงแยกการเรียนรู้ออกจากชีวิต แต่ยังละเลยการพัฒนาด้านจิตใจ กลับมุ่งเน้นที่วิชาการ ความฉลาดทางสติปัญญา และการเอาชนะทางการเรียน สังคมจะมีสันติสุขได้นั้นจะต้องเป็นสังคมที่มีคุณธรรม (รัชกุล ปฐมทศพร, 2547: 20-21) ดังนั้นการศึกษาตามนโยบาย “คุณธรรม นำความรู้” ในการจัดการศึกษาพัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2549: 6) การพัฒนาระบบการทำงานแบบบูรณาการ การปฏิรูปการเรียนรู้ไปสู่การเรียนรู้ที่ดีหรือการเรียนรู้ในอุดมคตินั้นควรจะมีการเจริญสติ เจริญสมาธิ เจริญปัญญา เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งด้วย (ประเวศ วะสี, 2550: <http://www.budpage.com/ba10.shtml>)

โรงเรียนคุณธรรม (โรงเรียนวิถีพุทธเดิม) เป็นนวัตกรรมจัดการศึกษาที่นำหลักพระพุทธธรรมมาให้ย้อนกลับมามีบทบาทในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม และเพื่อไม่ให้การนับถือศาสนาเป็นอุปสรรคในการดำเนินการ เนื่องจากแต่ละโรงเรียนมีนักเรียนและครูที่นับถือต่างศาสนา การเลือกนิกายกรรมทางศาสนามาบูรณาการให้เข้ากับบริบทในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในการบริหารโรงเรียน จึงมีการเรียกโรงเรียนคุณธรรมแทนโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนคุณธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 และดำเนินการต่อเนื่องจนในปีพ.ศ. 2554 มีจำนวนสถานศึกษาเป็นโรงเรียนคุณธรรมทั้งสิ้น 148 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2, 2554: <http://trang2.go.th>)

จากรายงานผลการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด 2 พบปัญหาในการดำเนินงานหลายด้าน ที่ทำให้งานไม่ประสบผลสำเร็จ เช่น การเตรียมบุคลากร การกำหนดเป้าหมาย การจัดสภาพและองค์ประกอบ การดำเนินการ ยังขาดการสนับสนุนและการให้ความร่วมมือจากบุคคลในองค์กร จากหมู่บ้านและชุมชน การกำกับติดตามดูแลผลการดำเนินงานสนับสนุน การปรับปรุงและพัฒนาไม่มีความต่อเนื่อง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 2, 2554) ด้วยเหตุผลนี้ ผู้วิจัยได้มองเห็นความสำคัญและมีความสนใจที่จะศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนคุณธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 2 ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม ในด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการ ว่ามีปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับใด และด้านใดบ้าง เพื่อนำข้อมูลจากการศึกษาไปเป็นแนวทางในการพัฒนา ส่งเสริม และปรับปรุงแก้ไขการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรมให้มีความก้าวหน้า มีประสิทธิภาพในการพัฒนานักเรียนให้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เขต 2

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

โรงเรียนวิถีพุทธเพื่อสังคมไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2548: 126-147) การจัดการศึกษาตามแนวพุทธเป็นแนวคิดหรือหลักการจัดการศึกษาที่สัมพันธ์กับชีวิตมนุษย์และธรรมชาติให้ถูกต้องตามความเป็นจริงที่มองชีวิตของมนุษย์ และเข้าใจความเป็นจริงเพื่อใช้ในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความเป็นจริงที่ทำให้ชีวิตมนุษย์พัฒนาไปด้วยดี

การพัฒนาคนต้องเป็นองค์รวมต้องใช้ทั้งสามอย่างในทุกเรื่อง คือ สติ สมาธิ ปัญญา ต้องสืบเนื่องกัน คือ ในขณะที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม จะต้องมีความตั้งใจต่อสิ่งนั้น และต้องมีความตั้งใจต่อสิ่งนั้นอย่างใดอย่างหนึ่งพร้อมกับทำใจขอบเขตของความรู้ และต้องเรียนรู้สิ่งนั้นไปตลอดเวลา เมื่อคนเราได้เรียนรู้เพิ่มขึ้นทำให้บุคคลได้รับการพัฒนาเพิ่มขึ้นสภาพจิตจะเปลี่ยนไปและพฤติกรรมสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมจะเปลี่ยนไปโดยพัฒนาไปด้วยกันทั้งหมด

โรงเรียนวิถีพุทธ สู่วิทยาลัยคุณธรรม

กระทรวงศึกษาธิการ (2552: 29) โรงเรียนวิถีพุทธคือ โรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่มีอยู่แล้ว แต่เป็นโรงเรียนที่ได้นำหลักพุทธธรรมมาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารเพื่อพัฒนาผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีระบบการศึกษา 3 ประการ คือ ไตรสิกขา หรือ สติ สมาธิ ปัญญา ฝึกอบรมให้ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้าน และบูรณาการสู่การพัฒนาชีวิตที่สมบูรณ์ โดยผ่านกิจกรรมการกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น ตามกระบวนการวัฒนธรรมแสวงหาปัญญา

และวัฒนธรรมแห่งความเมตตา อันเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตที่สำคัญของผู้เรียน โรงเรียนวิถีพุทธจึงเป็นนวัตกรรมการจัดการศึกษา 1 ใน 5 ของรูปแบบใหม่ ที่กระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายให้โรงเรียนสมัครเข้าร่วมโครงการ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งระบบ ให้มีคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาสอดคล้องกับรากฐานของสังคมไทย

ดังนั้นเพื่อไม่ให้เกิดการนับถือต่างศาสนามาเป็นอุปสรรคในการบริหารโรงเรียน จึงนำมาสู่การเกิดขึ้นของ “โรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ” ทั้งนี้เพื่อให้โรงเรียน ครู และนักเรียนมีความอิสระในการเลือกนับถือศาสนา สามารถปฏิบัติตนให้มีคุณธรรม

แนวคิดเบื้องต้นสภาพการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม

แนวคิดเบื้องต้นการจัดสภาพสถานศึกษาที่เหมาะสมกับการดำเนินงาน โรงเรียนคุณธรรม มีสภาพการดำเนินงาน 5 ด้าน โดยสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา (2550) ได้เสนอไว้ดังนี้

ด้านกายภาพ สถานศึกษาจะจัดอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม ห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้ ที่ส่งเสริมการพัฒนาสติ สมาธิ และปัญญา เช่น มีศาลาพระพุทธรูปที่เด่น เหมาะสมที่จะชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ มีมุมหรือห้องให้ศึกษาพุทธธรรม บริหารจิต เจริญกาวนาที่เหมาะสม หรือมากพอที่จะบริการผู้เรียน หรือการตกแต่งบริเวณให้เป็นธรรมชาติหรือใกล้ชิดธรรมชาติชวนให้มีใจสงบ และส่งเสริมปัญญา

ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต สถานศึกษาจัดกิจกรรมวิถีชีวิต ประจำวัน ประจำสัปดาห์ หรือในโอกาสต่างๆ เป็นภาพรวมทั้งสถานศึกษาที่เป็นการปฏิบัติบูรณาการทั้งสติ สมาธิ และปัญญา โดยเน้นการมีวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของการกิน อยู่ คู่ พึ่ง ด้วยสติสัมปชัญญะ เพื่อเป็นไปตามคุณค่าแท้ของการดำเนินชีวิต

ด้านการเรียนการสอน สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรสถานศึกษา หรือจัดการเรียนการสอน ที่บูรณาการพุทธธรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจน เพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนด้วยหลักพุทธธรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ทั้งนี้กระบวนการจัดการเรียนรู้ควรมีลักษณะ “สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น”

ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ สถานศึกษาส่งเสริมบรรยากาศของการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และพัฒนาไตรสิกขา หรือส่งเสริมการมีวัฒนธรรมแสวงปัญญา และมีปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน มีบรรยากาศของความเคารพอ่อนน้อม ยิ้มแย้มแจ่มใส การมีความเมตตา กรุณาต่อกัน ทั้งครูต่อนักเรียน นักเรียนต่อนักเรียน ครูต่อผู้ปกครอง และครูต่อครูด้วยกัน

ด้านการบริหารจัดการ สถานศึกษาโดยบุคลากรในสถานศึกษาร่วมกับผู้ปกครองและชุมชนสร้างความตระหนักและศรัทธารวมทั้งเสริมสร้างปัญญาความเข้าใจในหลักการและวิธีดำเนินการ โรงเรียนวิถีพุทธร่วมกัน ทั้งนี้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูและผู้บริหารเพียรพยายามสนับสนุน โดยลักษณะต่างๆ และการปฏิบัติตนเองที่จะสนับสนุนและเป็นตัวอย่างในการพัฒนาการเรียนตามวิถีชาวพุทธ

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาดัง เขต 2 มีประเด็นสำคัญที่ค้นพบในการศึกษา ตามสมมติฐานของการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการเรียนการสอน ($\bar{X}=3.11$) รองลงมา ด้านกายภาพ ($\bar{X}=3.10$) ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X}=3.06$) ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ($\bar{X}=3.05$) และความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ($\bar{X}=3.03$) ซึ่งจะอภิปรายตามลำดับ ดังนี้

ด้านการเรียนการสอน ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาหน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ มีความเข้าใจในการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาบูรณาการให้ได้ทั้งความรู้ คุณธรรมและการฝึกปฏิบัติตามหลักธรรม ($\bar{X}=3.32$) อาจให้เหตุผลได้ว่า โรงเรียนเห็นความสำคัญของหลักสูตร ซึ่งเป็นแนวทาง ในการจัดการเรียนการสอน ที่จะต้องบูรณาการพุทธธรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนผ่านกิจกรรม การเรียน การสอนอย่างชัดเจน สอดคล้องกับลักษณะ โรงเรียนวิถีพุทธที่เน้นการจัดสภาพทุกๆด้าน เพื่อสนับสนุน ให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการที่ส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามตามลักษณะ แห่งปัญญาวัตรธรรม 4 ประการ ข้อที่ 2 คือ สัทธัมมัสสวนะ หมายถึง การเอาใจใส่ศึกษาโดยมีหลักสูตร การเรียนการสอนที่ดี

ด้านกายภาพ ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การมอบหมายให้ผู้รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดและมีความเป็นปัจจุบันเหมาะสมเป็นสถานที่เคารพสักการะ มีการเปลี่ยนดอกไม้บูชาพระ ($\bar{X}=3.23$) อาจให้เหตุผลได้ว่า การดำเนินงานของโรงเรียนจัดให้มีการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดบรรยากาศภายในโรงเรียนให้เป็นธรรมชาติ หรือใกล้เคียงธรรมชาติ ปลอดภัย ตลอดจนมีการตกแต่งดูแลสถานที่ให้มีความสะอาด สวยงาม ร่มรื่น ปลอดภัยสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ(กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) โรงเรียนวิถีพุทธ ควรมีสถาปัตยกรรมรูปเด่น เหมาะที่จะชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ จัดอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม ห้องเรียน และแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาจิตสมาธิ ปัญญา ชวนให้มีจิตใจสงบ ร่มรื่น

ด้านการบริหารจัดการ ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การเชิญผู้นำศาสนาในท้องถิ่นมาเป็นที่ปรึกษาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม ($\bar{X}=3.18$) อาจให้เหตุผลได้ว่า การพัฒนาผู้เรียนด้วยหลักพุทธธรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ทางโรงเรียนจะต้องมีการประสานความร่วมมือกับวัด และคณะสงฆ์ในการจัดการเรียนรู้แต่สถานศึกษาบางแห่งอยู่ไกลวัด ผู้ปกครองและชุมชนไม่มีความตระหนักในการให้ความร่วมมือ วัดคณะสงฆ์ไม่มี ความพร้อม สอดคล้องกับความเห็นของพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต)โรงเรียนวิถีพุทธจะก้าวสู่ความมีคุณค่า หากได้พัฒนาสู่วิถีพุทธที่ชัดเจน จะสังเกตได้ถึงเปลี่ยนแปลงและประโยชน์อันมากมายที่เกิดตามมา โดยโรงเรียน บ้าน วัด และชุมชนจะต้องดำเนินกิจกรรมร่วมกัน

ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ กิจกรรมรับศีล หรือทบทวนศีล ทุกวันในรูปแบบต่างๆ ($\bar{X}=3.15$) อาจให้เหตุผลได้ว่า การเตรียมกิจกรรมของนักเรียนยังขาดความเป็นอิสระ การได้รับประโยชน์จากการจัดกิจกรรมทางศาสนายังไม่มากพอ

การเตรียมกิจกรรมของนักเรียนโรงเรียนต้องคิดและกำหนดให้เหมาะสมกับผู้เรียนของตนมากที่สุด ซึ่งลักษณะกิจกรรมที่กำหนดมีหลากหลาย สอดคล้องกับ อัมพร บำรุงผล (อัมพร บำรุงผล, 2549) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ควรจัดให้มีการดำเนินชีวิตถือว่าเป็นกิจวัตรประจำวัน โดยฝึกทางด้าน ศิล สมาธิ ปัญญา

ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจัดทำแผนการพัฒนาด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ตามแนวทางโรงเรียนคุณธรรม ($\bar{X}=3.19$) อาจให้เหตุผลได้ว่า การปฏิบัติหรือนโยบายของโรงเรียนควรมีแผนงานรองรับ ซึ่งนำไปวางแผนโครงการ การจัดกิจกรรม หากการดำเนินงานตามแผนงานอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ย่อมเกิดผลผลิตที่ตั้งเป้าหมายไว้ สอดคล้องกับความคิดเห็นพระเทพโสภณ(ประยูร ธรรมจิต) (พระเทพโสภณ(ประยูร ธรรมจิต), 2546) ที่กล่าวถึงการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธว่า ต้องมีการกำหนดแผนปฏิบัติการ คือการเตรียมการ เตรียมทั้งบุคลากร ผู้เกี่ยวข้อง มุ่งสร้างศรัทธาและฉันทะในการพัฒนา ให้เกิดความเจริญงอกงาม หรือปัญญาวุฒิชรรย์ในการพัฒนาผู้เรียน

2. การเปรียบเทียบสภาพปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรังเขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน สรุปผลจากการวิจัย พบว่า

จำแนกตามตำแหน่ง ผู้บริหารและครูหัวหน้างานมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ สภาพปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนคุณธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องจากว่าผู้บริหารและครูหัวหน้างานมีการะงาน ความรับผิดชอบ และหน้าที่ที่แตกต่างกันจึงทำให้มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ฌัญญกิตต์ ศรีสันต์ (ฌัญญกิตต์ ศรีสันต์, 2548) ที่ได้ศึกษาปัญหาและแนวทาง การพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน

จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้บริหารและครูหัวหน้างานที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องจากว่าผู้บริหารและครูหัวหน้างานที่มีวุฒิทางการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี มีการรับรู้และเข้าใจ ในลักษณะงานแตกต่างกันจึงทำให้มีความคิดเห็นแตกต่างกัน สอดคล้องกับ ฌัญญกิตต์ ศรีสันต์ (ฌัญญกิตต์ ศรีสันต์, 2548) ที่ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน

จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ผู้บริหารและครูหัวหน้างานที่มีประสบการณ์การทำงานกลุ่มต่าง ๆ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจากว่าผู้บริหารและครูหัวหน้างาน ได้รับแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรังเขต 2 ในเรื่องของนโยบาย แผนนโยบาย การปฏิบัติตามนโยบายเหมือนกัน ทำให้มองเห็นปัญหาไปในทางเดียวกัน จึงทำให้เห็นปัญหาการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ลือชัย พิสิษฐศักดิ์ (ลือชัย พิสิษฐศักดิ์,

2550) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ในภาพรวมและรายด้าน เปรียบเทียบตามประสบการณ์บริหาร แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารและครูหัวหน้างานที่ปฏิบัติงานอยู่ในขนาดของโรงเรียนกลุ่มต่าง ๆ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจากว่า ผู้บริหารและครูหัวหน้างานทั้งโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ได้รับนโยบายการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม มีความรู้ ความเข้าใจวิธีการดำเนินงานเหมือนกัน มีหลักการ และแนวทางในการปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกันจากนโยบายลงสู่แผนงาน โครงการและกิจกรรม สอดคล้องกับ เยาวดี ศิวกุล (2547; อ้างถึงในลือชัย พิสิฐฐศักดิ์, 2550) ที่ได้ศึกษาสภาพปัญหาและการบริหารงานโรงเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า ขนาดของสถานศึกษา มีปัญหาการบริหารการศึกษาไม่แตกต่างกัน

3. เสนอแนะแนวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2” สรุปจากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ทั้ง 5 ด้าน ได้ดังนี้ ด้านกายภาพ ควรมีการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการด้านกายภาพ การจัดอาคารสถานที่ให้เอื้อต่อผู้เรียนสอดคล้องกับกิจกรรม โรงเรียนวิถีพุทธ ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต ควรมีการส่งเสริมให้มีครูภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนนักเรียนอย่างมีระบบและต่อเนื่องให้ผู้เรียนมีพื้นฐานที่ดีในการประกอบอาชีพในอนาคต ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตรเพื่อฝึกอบรมให้เกิดการกิน อยู่ดี พังเป็น ตามหลักไตรสิกขา ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรมีการนำกิจกรรมวิถีพุทธมาจัดทำให้สอดคล้องสอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอน ควรมีการอบรมคุณธรรมแก่นักเรียน ทุกระดับชั้นด้านความรู้และปฏิบัติจริง ควรประชุมวางแผนโดยนำเอาหลักการวิถีพุทธให้เข้าสู่หลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งระบบ การนำเทคนิควิธีการสอนใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมมาเป็นฐานในการวิเคราะห์และแก้ปัญหา ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ควรสร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้มีความเป็นกันเอง ชุมชนและคณะครูเข้าร่วมจัดกิจกรรม และรับผิดชอบอย่างเป็นกัลยาณมิตร ด้านการบริหารจัดการ ควรส่งเสริมให้มีการใช้กิจกรรมของวิถีพุทธตามหลักธรรมาภิบาล ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ให้มีความตระหนักถึงโรงเรียนวิถีพุทธ และการจัดทำระบบสารสนเทศ มีความเป็นปัจจุบันเพื่อใช้ในการบริหารโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย พบว่าสภาพปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 อยู่ในระดับปานกลาง เป็นสิ่งที่ควรแก้ไขในปัญหาที่พบ เพื่อให้เป็นโรงเรียนคุณธรรมที่สมบูรณ์แบบ เป็นที่ยอมรับของผู้บริหารและครูผู้สอน โรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 และควรนำเสนอรายงาน เพื่อที่จะเป็นแนวทางการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. 2552. นโยบายรัฐบาล. [On-line]. Available: <http://www.onec.go.th/>. [เข้าถึงเมื่อ 4 ตุลาคม 2553].
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2549. นโยบายสำคัญของ ศธ. “คุณธรรมนำความรู้”. [On-line]. Available: <http://www.moe.go.th/websm/news>. [เข้าถึงเมื่อ 12 ธันวาคม 2553].
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2547. แนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพมหานคร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2546. แนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กระทรวงศึกษาธิการ 2546. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง. กรุงเทพมหานคร.
- ณัฐกิตติ์ ศรีสันต์. 2548. ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ประเวศ แจ่มประดิษฐ์. 2544. ประสิทธิภาพการบริหารงานตามมาตรฐานการบริหาร โรงเรียนตามความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- พระธรรมปิฎก. 2546. พัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม
- พระธรรมปิฎก. 2541. การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- รัชกุล ปฐมทศพร. 2547. ศิล สมาธิ ปัญญา ทางสู่ชีวิตดีงามใน โรงเรียนวิถีพุทธ. สานปฏิรูป. 7 (75): 20-23.
- ลือชัย พิศุกฐศักดิ์. 2550. ศึกษาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดละเซียงเทรา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต2. 2554. ข้อมูล โรงเรียนวิถีพุทธในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต2. [On-line]. Available: <http://www.trang2.go.th/> . [เข้าถึงเมื่อ 11 ธันวาคม 2554].